

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 15, Αρ. 2 (2019)

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

doi: [10.12681/jode.22078](https://doi.org/10.12681/jode.22078)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Editorial

Αντώνης Λιοναράκης

Καθηγητής Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης
Διευθυντής του ΜΠΣ «Επιστήμες της Αγωγής»
Κοσμήτορας της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών του ΕΑΠ

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο το 2019 συμπληρώνει 21 χρόνια λειτουργίας και ακαδημαϊκής προσφοράς. Επί 21 χρόνια βρίσκεται στα χέρια ανθρώπων διορισμένων από τον/την εκάστοτε Υπουργό Παιδείας, στα χέρια ανθρώπων που αναλαμβάνουν τη διοίκησή του ως νέοι σωτήρες κάθε φορά, ενώ στην πραγματικότητα είναι περαστικοί ακαδημαϊκοί με ημερομηνία λήξης. Αναλαμβάνουν τη διοίκηση ενός πανεπιστημίου και θαμπώνονται από το αποθεματικό του, δηλαδή από τα χρήματα που διαθέτει και έχουν στη διάθεσή τους. Όλα αυτά προδιαθέτουν μια συμπεριφορά που δημιουργεί την εντύπωση στους ίδιους της απόλυτης αριστείας και παντογνωσίας. Όλα τα παρακάτω αποτελούν γεγονότα. Ο/η καθένας/μιά μπορεί να καταλάβει τη διάσταση της αυθαιρεσίας στην οποία μπορεί ο οποιοσδήποτε να υποπέσει με μια τέτοια προίκα και αίσθηση απόλυτης εξουσίας.

Στην πραγματικότητα οι περαστικοί δεν είναι υπόλογοι πουθενά, εκτός από τον Υπουργό Παιδείας. Έρχονται, αναλαμβάνουν, εκτελούν, αποφασίζουν και είναι σχεδόν σίγουροι ότι δε θα τους ελέγξει ποτέ κανείς και δε θα λογοδοτήσουν σε κανέναν. Αν κάποιος από αυτούς είναι καλός, συνεργάσιμος, με ανοιχτό μυαλό και ευελιξία στις πράξεις, αυτό είναι ένα τυχαίο γεγονός. Είκοσι ένα (21) ολόκληρα χρόνια. Πράγματι από όλα τα μέλη, όλων των διοικουσών επιτροπών μέχρι σήμερα, έχουν υπάρξει ακαδημαϊκοί και από τις δύο πλευρές.

Οι δυσλειτουργίες του ιδρύματος όμως έχουν ονοματεπώνυμο. Τίποτα δεν είναι τυχαίο και τίποτα δε γίνεται χωρίς υπογραφή. Στις δυσλειτουργίες υπάρχουν συγκεκριμένες πράξεις και ενέργειες με εντελώς λάθος επιλογές. Επιλογές αυθαίρετες και προβληματικές που δημιουργούν επαναλαμβανόμενες κακοδομιονίες. Όταν ξεκίνησε τη λειτουργία του το Ανοικτό Πανεπιστήμιο, προσφέρονταν στα Ελληνικά πανεπιστήμια λίγες δεκάδες μεταπτυχιακά. Σήμερα τα μεταπτυχιακά στη χώρα έχουν ξεπεράσει τα 700 με πολλές δυνατότητες και καινοτομίες που έχουν δημιουργήσει έναν πρωτόγνωρο ανταγωνισμό. Έναν ανταγωνισμό μεταξύ ακαδημαϊκών φορέων που τον είχαμε προβλέψει και εκφράσει από το 2007. Είναι αδύνατον πλέον το ΕΑΠ να λειτουργεί με δεδομένα δεκαετίας 1990 και να ανταγωνίζεται σύγχρονα ιδρύματα με νέες εφαρμογές και δυνατότητες που ακολουθούν τις σύγχρονες αντιλήψεις της ανώτατης εκπαίδευσης.

Προφανώς δεν είναι μόνο αυτό. Υπάρχουν πολλές διαστάσεις του θέματος και των προβληματισμών για ένα σύγχρονο ανοικτό πανεπιστήμιο. Εξαρχής η έλλειψη αυτονομίας και οι διοικούσες επιτροπές στο ΕΑΠ δημιούργησαν μια αυταρχικότητα και αδιαφορία από τη μεριά της Διοίκησης, η οποία διογκώθηκε και επηρέασε τα ακαδημαϊκά και διοικητικά δεδομένα. Οι διοικήσεις του ΕΑΠ, από το 2007 και μετά, δεν κατάφεραν να δώσουν λύσεις στο πρόβλημα του ανταγωνισμού και της κρίσης

που ανέκλυαν. Οι εξαιρέσεις ήταν ελάχιστες. Και όχι μόνο δεν κατάφεραν να δώσουν λύσεις, αλλά σε έναν μεγάλο βαθμό δημιούργησαν περισσότερα προβλήματα που θα ακολουθούν το ίδρυμα τα επόμενα χρόνια. Μια ματιά στα αποτελέσματα της εσωτερικής αξιολόγησης του ΕΑΠ επιβεβαιώνει το αληθές των ισχυρισμών αυτών.

Μετά από είκοσι τέσσερα (24) χρόνια Διοικουσών Επιτροπών (1995 – 2019), που η κάθε μια ακολουθεί διαφορετικές επιλογές, το ΕΑΠ δεν έχει άλλο περιθώριο από το να αυτονομηθεί. Έγινε μπαλάκι στα χέρια περαστικών. Το τελευταίο διάστημα τα μέλη ΔΕΠ του ΕΑΠ απέδειξαν ότι μπορούν να διοικήσουν του ίδρυμα, να του δώσουν ανάσα και να το οδηγήσουν σ' έναν δρόμο ανάπτυξης. Κανείς δεν ξέρει το ΕΑΠ όσο οι ίδιοι οι καθηγητές του. Το λιγότερο που θα πρέπει να γίνει σύντομα είναι να αναλάβουν οι ίδιες οι Σχολές πιο ουσιαστικό ρόλο στις αποφάσεις, έτσι ώστε να απεμπλακεί η διοίκηση από ακαδημαϊκές αποφάσεις. Οι Σχολές του ΕΑΠ θα πρέπει να έχουν τον ρόλο που τους αναλογεί επί της ουσίας στα ακαδημαϊκά θέματα, όπως ακριβώς σε όλα τα ΑΕΙ της χώρας. Να μεταφερθούν οι ακαδημαϊκές αρμοδιότητες και ευθύνες από τη Διοικούσα Επιτροπή στις Κοσμητείες.

Ο διοικητικός ιστός του ΕΑΠ δυσλειτουργεί και έχει άμεση ανάγκη επαναπροσδιορισμού της οργάνωσης και της αποτελεσματικότητάς του. Οι διοικητικές υπηρεσίες υπολειπονται.

Το ΕΑΠ θα πρέπει να είναι ο πρωτοπόρος τεχνολογικός πάροχος και χρήστης σε όλα τα επίπεδα ανάμεσα στα ελληνικά ΑΕΙ. Δυστυχώς ακόμα ξεκινά με μανιβέλα.

Τα πλεονεκτήματα που είχε πριν 20 χρόνια το ΕΑΠ τα έχασε. Οι λόγοι είναι γνωστοί. Χρειάζεται έμπνευση, καινοτομία και επανασχεδιασμό ώστε να μετουσιωθούν εκείνα τα πλεονεκτήματα σε νέα. Μέχρι σήμερα δυστυχώς δεν έχει γίνει τίποτα προς αυτή την κατεύθυνση.

Την 20ετή εμπειρία του ΕΑΠ αξιοποίησαν τα άλλα ΑΕΙ της χώρας. Το ίδιο το ΕΑΠ δεν μπόρεσε και δεν έκανε καμία κίνηση για να την αξιοποιήσει. Θα πρέπει να κάνει την επανεμφάνισή του βασισμένο σε ποιοτικά κριτήρια και παροχές. Ορισμένα εξ αυτών είναι:

- τεχνολογία άρτια, ευέλικτη, αποτελεσματική και σύγχρονη,
- εκπαιδευτικό υλικό σχεδιασμένο με βάση τον έλεγχο ποιότητας,
- καθηγητές – συμβούλους (ΣΕΠ) που έχουν επιμορφωθεί στις αρχές του ΕΑΠ,
- ελκυστικά, σύγχρονα και ευέλικτα προγράμματα σπουδών,
- μηχανισμό υποστήριξης και διοικητικές υπηρεσίες κάθε στιγμή στο πλευρό των φοιτητών,
- δημοσιοποίηση των ήδη καλών πρακτικών.

Το μεγάλο στοίχημα που έβαλε το ΕΑΠ στο ξεκίνημά του κερδίστηκε: απέδειξε μέσα από δυσκολίες και ασυνήθιστες συνθήκες ότι η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να δουλέψει στη χώρα μας, αξιοποιώντας κάθε καλό προηγούμενο και κάθε θετική εμπειρία που έχει συσσωρευτεί. Η ανοικτότητα ως αντίληψη στην εκπαίδευση, ως ένα σύστημα αρχών που επικεντρώνεται στις ανάγκες του φοιτητή, ως φιλοσοφία ευέλικτης παιδαγωγικής, ως αξίες ανταυταρχικής διδασκαλίας και μάθησης, έφερε αποτελέσματα και έδωσε ώθηση σε μια νέα αντίληψη για την ακαδημαϊκή πρακτική της εκπαίδευσης.

Από την άλλη, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση λειτούργησε ως ένας μοχλός ευελιξίας στη διδασκαλία και μάθηση και επικεντρώθηκε στη βασική αρχή ότι ρόλος μας είναι «να τους μάθουμε πώς να μαθαίνουν». Κυρίαρχη αξία στις ακαδημαϊκές διεργασίες δεν έχει, η κατά τα άλλα, απαραίτητη τεχνολογία, αλλά το περιεχόμενο της εκπαίδευσης που αναπτύσσει τις γνωστικές δεξιότητες στους φοιτητές και τους υποστηρίζει στο μαθησιακό τους ταξίδι.

Αν το ΕΑΠ δεν ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες, στον ανταγωνισμό, αν δε δημιουργήσει νέο όραμα, αν δε θεραπεύσει τα εσωτερικά προβλήματά του, αν δεν εμπλέξει τους καθηγητές του σε όλες τις διαδικασίες, αν δεν καταστρώσει ένα σχέδιο ανάπτυξης και ομαλότητας, αν δεν αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά του, αν δεν αναπροσαρμόσει για βελτίωση την κάθε μικρή λεπτομέρεια στην ακαδημαϊκή και διοικητική του λειτουργία, αν δεν ξεφύγει από μια κεκτημένη ταχύτητα που το ορίζει, σε βάθος χρόνου κινδυνεύει.